

ne sjećam – »je istina, jer sam ja to doživio.« On je upitao: »A drugo?« – »Za to pitajte biskupe.« Zatim je došao netko i rekao da ga neki traže. Tada smo se rastali a o fra Vencelu Kosiru nije mi ništa rekao. To je bilo 1945. g.

Posredovanje za fra Milivoja Bebeka. Fra Milivoj je bio župnik na Posuš. Gracu. Zatvoren je 1945. Ne znam pravo koji je bio povod zatvaranju. Pisala je i Narodna Sloboda protiv njega. Otišao sam na OZN-u. Bilo je to u kući dr. Bože Nikolića. Tako mi je barem ostalo u sjećanju. Našao sam tamo dvojicu rukovodjećih. Jedan je, rekoše, bio pravoslavni bivši bogoslov. Rekao sam im da fra Milivoj Bebek radi samo svoj svećenički posao i da je dobar čovjek, koji nikomu zla ne želi. Oni su mi odgo-

vorili da je njihova novina N. Sloboda pisala dosta oštro protiv njega. Ja sam im odgovorio da novine ne pišu uvijek istinu i da im se ne može uvijek vjerovati. »To je«, rekao sam, »opće svojstvo novina«. Tada su oni na me oštro ruknuli i rekli: »Pa šta Ti govoriš o našim novinama i kako se Ti usuđuješ tako napadati naše novine.« Vidio sam da ima malo koristi s njima raspravljati. Nastojao sam da malo ublažim situaciju koja je nastala. Za kratko vrijeme udaljio sam se.

Kreveti za vojsku. Još su trajale borbe na Ivan planini. Dolazili su mnogi ranjenici. Vozili su ih u Južni logor. Nije bilo dosta kreveta za njih. Zato su došli u samostan da dignu kreveta. Deputaciju su sačinjavali trojica: jedan katolik (Stojan Rotim), jedan musliman i jedan

pravoslavni. Poznavao sam Stojana Rotima. Nije bio loš čovjek. On je zatražio krevete rekavši: »Dajte sve krevete osim onih na kojima vi ležite.« Ja sam mu odgovorio: »Stojane, ne možemo tako. Mi moramo ovdje u samostanu primiti goste koji nam dođu sa župa. Mi nadalje moramo ovdje primiti i bolesnike, koji nam dolaze iz Provincije. A gdje ćemo ih leći kad vi odnesete sve krevete. Ovdje je naša centrala pa dolaze sa svih strana.« Stojan će onda na to: »Pa dajte koliko možete.« Kako rekoh, bio je dobar čovjek. Otišao je, čini mi se, fra Nikola Pandžić s njima u klerikat i pokupili su neke sofale, a možda i neke krevete i odnijeli. Mi smo ipak uspjeli sačuvati za sebe potrebne krevete. Kasnije smo mogli dati i nekim župnicima koji su ostali bez njih. ✍

MOJA SJEĆANJA NA FRA MIJU ČUJIĆA I LAŽNA SVJEDOČENJA I OPTUŽBE PROTIV NJEGA GODINE 1945. U LIPNJU*

► Piše: **Niko Krišto**

Mi smo čuli da je fra Mijo nađen u Rijeki i da je zatvoren. I više ništa nismo o njemu znali sve do jeseni iste godine. Tada sam ja svaki dan bijo u gradu pošto sam bijo član Općinske komisije za raspodjelu Unrine pomoći za gornji kraj Duvna. I svaki dan sam dolazijo u Božakića kavanu. Kad jedno jutro pokojni Koštancija donese novine, mislim da je Sarajevski dnevnik i meni kaže nu Niko šta pišu o fra Miji, da je uspio pobit sve Srbe u Eminovu selu i srušit Srbsku pravoslavnu Crkvu u Duvnu. A zna vas svit da je to laž i neistina, a članak u novine dala je centralna komisija za ispitivanje zločina pri Republičkoj upravi za Bosnu i Hercegovinu.

I ja odma kažem tribalo bi pravit žalbu protiv ove nepravde i kupiti potpise po Duvnu i upoznat narod o čemu se radi. U tom vrimenu došo je i pokojni Frano Perić. Ja sam i njemu reko i dao mu novine da pročita.

Kad je pročitao, samo se čudi i zgraža i kaže meni ko će nam napravit žalbu, a ja kažem da ću se ja pobrinut za žalbu samo da se nas troje primimo odgovornosti ako do šta dođe, to jest ja, Koštancija i Frano. Tada je u nas bijo u Duvnu jedan pravnik koji je radijo pri Kotarskom sudu kao pravno lice. On je bijo iz Travnika, pravi Hrvat i katolik, i ja se s njim upozno dok je došo u Duvno.

Sutradan iza podne ja se sastanem s njim i sve mu rečem o fra Miji i onoj laži u novini i zamolim ga da nam napravi žalbu. On je to rado primijo, samo kaže neka se ne zna jer on je već bijo osumnjičen a ja sam reko da se za to ništa ne boji. A to je bijo Vlado Matković i otišo je ubrzo iz Duvna jer bi bijo zatvoren jer su ga već počeli kritikovat. Na sastancim nije imo moralno političkog obrazovanja ni kvalifikacija. Iza toga ja sam brino za prikupljanje potpisa. U to doba bijo je član Sreskog odbora

* Tekst donosimo u izvorniku jer vrijedi kao svjedočenje sa svim svojim subjektivnostima. Popravljenе su samo očite pogriješke.

Pere Batak iz Kongore. Pere je bijo dobar čovik i ja se s njim sporazumijo za prikupljanje potpisa da on bude za to barem u te dvi župe Kongora i Seonica jer je Pere bijo ugledan čovik i on je se toga primijo i dobro uspijo.

A u našoj župi kad je narod čuo za novine i za one laži na fra Miju, svakom je bilo krivo i svak je jedva čeko da dade svoj potpis.

U našem selu Eminovu i Buhovu ja sam kupijo potpise i sa mnom je išo Miško Mišin, a išli smo uvečer jer su naši seljani mnogi radili u Rudniku pa obdan nisu bili u kući a tada su još po selima bila ona sila pa bi se čitavi komšiluci kupili na silo u jednu kuću.

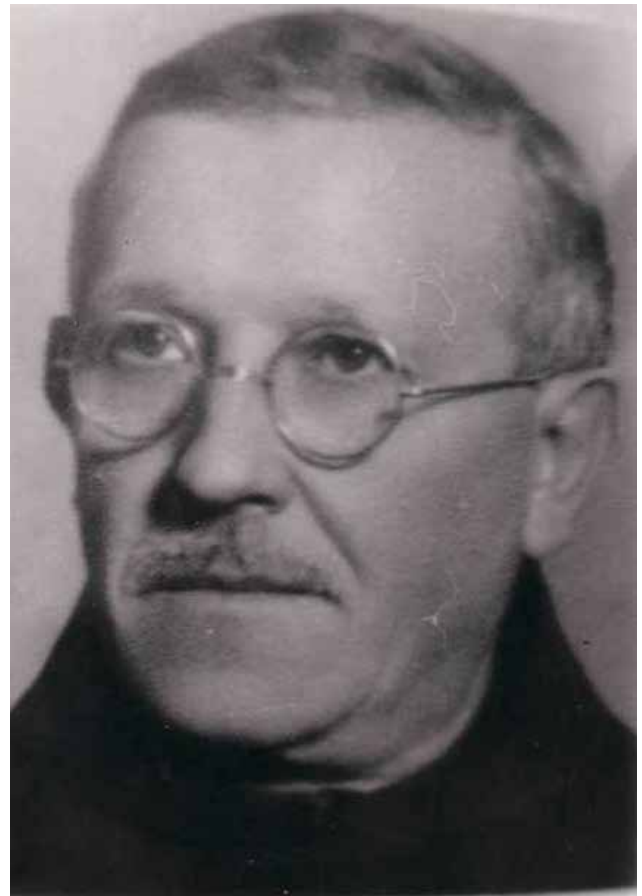
Ja sam nosijo uza se onu novinu i svagdi pročito oni članak što je pisalo o fra Miji. Kad bi narod to čuo, svak bi se zgražo i mene blagosivo kad sam se za to pobrino.

I tada smo mi prikupili potpise, koliko se ja sićam mi smo kupili potpise samo kućni domaćina jer se nije smilo drukčije. I mi smo sastavili potpise sa žalbom i pridali u OZNU, u odjeljenje zaštite Naroda, danas Udba.

Potlje ništa više nismo znali dok nije objavljeno javno suđenje 2. veljače 1946., točno na Kalandoru, dan je bijo lip, vedar. Narod se iskupijo iz sveg Duvna jer je bilo organizirano i bilo je naroda puna čaršija. Bilo je naroda i iz Šujice. Suđenje je bilo u Turskom domu, današnji dom Kulture. Bili su pozvani svi oni koji su tužili i moglo ih je bit koliko ih se god javilo i bilo ih je čudo, ne sićam se brojke koliko je bilo tužitelja. Bilo je se javilo i svidoka branilaca, velik broj ali nisu dali nego trojici, moj pokojni otac Jozo i Marko Zdilar zvani Marketina, on je pravoslavac, i tadašnji gvardijan u Duvnu fra Sebastijan Lesko. Ali nisu dali ni narodu uć da potpuno napuni salu i bila je stalno straža kod zatvoreni vrata. Ja sam odma rano ušo u Sudnicu i suđenje je počelo. Pročitana je optužnica fra Miji, počelo se saslušavanje svidoka koji su tužili fra Miju Čujića.

A bila je jedna skupina omladine koja je bila organizirana da stalno piva i oni su bili na kora jer je tada u Domu bilo malo onoga kora. Među tom omladinom bila je glavna Jorda Važić, ona je počimala pisme i uzvikivala živijo narodni Sud i živila Komunistička partija na čelu s Titom, a najviše je pivala komunistička partija da je primjer svima kako triba sudit krvnicima a nekad kako triba sudit zločincima.

Toga prvoga dana saslušani svidoka svi su teretili fra Miju kao da je on bijo glavni krivac svega onoga što je bilo 1941., kao da je on mogo sve spriječit da je tijo i Bosa Zelen čak kaže da je fra Mijo nosijo slovo »u« pod abetom. A Luka Savić tereti fra Miju još iz 1914. godine kad je pogino Ferdinand da je fra Mijo organizovo protusrpske demonstracije u Duvnu i da je fra Mijo metno smutnju i mržnju među Srbe i Hrvate u Eminovu selu još 1920. god. I on kaže da je fra Mijo bijo uticajna ličnost i da je sve mogo i da je mogo spasit sve Duvanjske Srbe

1941. god.

Drugi dan suđenja bili su pozvani branitelji fra Mije Čujića pa je i moj pokojni otac Jozo pošo rano sa mnom i mi smo odma ušli u salu a nisu dali svakome. A nisam napomeno da je tada tog Sudskog vijeća bijo predsjednik neki mladić Livnjak Ivan Omazić. Bijo je sa sela i koliko ja znam bijo je samo sa osnovnom školom. Samo je bijo borac u borbi, u partizanim. Drugi dan suđenja bila je pojačana straža jer su naoružali nekoliko civila Srba iz Raščana i Mandina sela jer su se bojali pobune naroda. Suđenje je počelo, prislušani su svidoci tužitelji koje nisu mogli saslušat prvi dan jer ih je mnogo, pa je bilo prošlo podne dok su počeli saslušavat branioce. Prvi je bijo pitan moj pokojni Jozo, šta on zna o fra Miji. Pokojni Jozo kaže da je fra Mijo bijo protiv svakoga zla ma di se ono činilo i kaže: Kad su naši Srbi 1941. bili zatrani uvečer, ujutro rano otišo sam ja i Jozo Čosić i Ilija Dilber molit da puste ljude kući. Mi smo išli fra Miji i zamolili ga da on pođe sa nama i on je pošo jer smo računali da ćemo lakše uspit. I tada je fra Mijo govorijo Marku Iviću Emigrantu kako on pozna te ljude i da su to dobri ljudi a vidite i njihove komšije su došle tražit da se puste i fala Bogu mi smo uspili. Drugi je pitan Marko Zdilar, on je Srbin. Marko kaže da fra Miju mnogi tuže da je pokrščavo Srbe, to nije istina, fra Mijo je radijo da se ljudi spase. Kad sam ja došo fra Miji on je mene i poznavo lično i pita me »Šta ćeš ti Marko«, ja kažem: »Velečasni došo da se pokrstim.« A

on kaže: »Ajde moj Marko, ti si kršćen jednom a isto si kršćen u Ime Oca i Sina i Duha svetoga. Samo eto da se upišeš u knjigu da ti se život spasi.« Još je Marko nešto govorio ali ja se ne sićam šta. Treći svidok bijo je gvardijan fra Sebastijan Lesko. On kaže: »Ma kako ovo slavni sude, 1941. god. svak dolazijo fra Miji, govorijo spasavaj fra Mijo a danas se sudi kao zločinac.« A Ruža Jurić zvana Pačaruša vikne »Tako je, živijo gvardijan i fra Mijo Čujić«, a sva dvorana odlaže od aplauza i vikanja »Živijo, živijo, živijo«, tri puta. Iza toga skoči milicija, a iz mase se još više »Ne more se suditi fra Miji«. Sudenje se prikinu. Tada Ozna skoči, zgrabi Pačarušu i one gradske cure i otira u zatvor. Znam da je zatvorena Krista Rubić, Elza Zrno, Marija Milić, Vikica Marković i još barem deset ali se njiovi imena ne sićam.

Iza toga kako je nastala pometnja i ja sam izašo iz Sudnice na dvor i okreno sam gori priko stare žitarnice i kad sam bijo taman na sri današnje pijace prida me odneklen dođe Omer Bunić zvani Omer Šloser i pita me »Šta je tamo, Niko, u sudnici, šta govore svidoci«. I kaže mi Omer »Bijo sam i ja upisan da branim fra Miju pa mi ne dadoše, majku im hebem, vidili bi kad bi im Omer reko ko je fra Mijo i kakav je bijo čovik.«

I tako ja kazujem Omeru šta su govorili pojedini svidoci i to malo glasnije a narod svak želi čut šta je bilo, naročito kad je se čuo aplauz i vikanje živijo a iza toga otirano u zatvor više čeljadi pa svak je znatiželjan čut šta je bilo. I tako ja pričam tu, naroda se iskupilo mnogo, utom dođe jedan vojnik i s njim jedan naoružan civil, kaže meni »Šta govoriš, pođi s nama« i oni mene napadoše i tako kroz narod u Gluvinu kuću di je danas Ivandina gostiona. Tu je bijo oni hodnik i na sri njega proskok, vojnik samo podiže onu dasku i kaže meni »Skači doli« i ja sam skočijo. Doli sam našo Kristu Rubić, Elzu Zrno, Mariju Milić i Vikicu Marković. One su malo prija zatvorene kad je bijo oni aplauz fra Miji. Nakon jedan sat vrimenta, ja sam ugledo kroz oni prozorić svog sina Jakova i zovno ga. Pa mu kažem »Ajde nađi kuma Antu ili Ivana pa neka kažu Mitru Saviću da sam ja zatvoren«. I mali je otišo. Kad je prošo jedan sat vrimenta, kad se otvoriše ona vrata, kad Mitar Vujičić i Mitar Savić. I govori Mitar Vujičić ko je doli, ja se primako i kažem, evo ja Mitre. A on kaže »Ko je tebe Niko tude strpo«, ja kažem »Jedan mali vojnik, nego Mitre daj me na drugo misto, ovde ću poginut u ovome propuvu«. A on kaže »Niko, Doga mi, ja ne smim bez šefa kad te je vojnik zatvorijo a znaš da je Galonja šef.« I tako oni zatvoriše proskok i odoše a nas petero ostalo tu drščući. I tako dođe i mrak i prođe još barem dva sata, kad opet se vrata otvoriše i vikne Mitar Vujičić »Ajde Niko, izlazi«. I tako on mi doda ruku i ja izašo i uz stepenice za njim šefu. Kad sam ušo u sobu, kako sam s njima dobro poznat, ja se pitam s njima. Jer ja sam bijo predsjednik Seoskog odbora sve do 11/XI.

1945, do onih izbora. A ja sam se istako u obrani Srba 1941. i 1942., ima ih i danas živi koje sam spasijo i zato su oni mene tada dobro gledali. Pa sam i ja bijo slobodan. Kad su mi dali stolicu da sidnem. Mitar dovede onoga vojnika što me je zatvorijo i kaže mu »Zašto si ti zatvorijo ovoga čovika.« A on poče lagat kako sam ja govorijo kao neki govornik kako ne valja sud i ne valja kako se sudi. A ja kažem »Vojniče, govori istinu, ti si vojnik«, a šef Galonja kaže »Neka Niko, molim te, neka on svoje pa ćeš onda ti«. I tako on je još nešto reko i zasto. Pita ga Mitar »Imaš li još išta«, kaže »Nemam«. »Mrš napolje«, kaže mu Mitar. I tako meni kaže Galonja »Eto Niko, sad ti reci svoje«. Ja kažem »Druže Ilija, ja suda nisam ni spomeno, ako se ima nešto reć onda triba reć svidocim jer sud će prisudit po dokazu svidoka.« »A dobro Niko šta ti misliš o onome šta svidoci kažu o fra Miji«. »Druže Ilija, ja znam da je ono istina što je reko moj otac Jozo i Marko Zdilar i gvardijan. A ono sve, druže Ilija, rekla kazala i ono je samo lična mržnja. Jesi li čuo šta kaže Luka Savić da je branijo i organizovo protusrpske demonstracije još 1914. god. i da je još 1920. isto metno smutnju i mržnju među Srbe i Hrvate u Eminovu selu a vidilo je se 41. da nije bilo mržnje jer da je bila mržnja Srbi ne bi ostali. A čuo si šta kaže Bosa Zelen da je fra Mijo bijo ustaša i da je noso slovo »u« pod abetom. Mogla je reć da je i Niko Krišto noso »u« pod koparanom a ista Bosa kaže da je na Srbe uvik bijo pojačan teror kad bi se fra Mijo vraćo iz Zagreba. A jesi li čuo druže Ilija šta kaže Feriz Seferović da ga je 41. srijio fra Mijo i da je se pito s njim i da mu je reko što ne pobijete Srbe. Nemamo oružje i da mu je reko fra Mijo šta će vam oružje morete ih pobit sikirom i cipanicom. A ja bi druže Ilija glavom garantiro da njega fra Mijo ne zna i kad bi ga i znao to ne ne bi reko.« »E dobro Niko, je li tebi kogod dao kakvu žalbu da potpišeš.« »Nije, druže Ilija«, a on »Ozbiljno«. »Niko mi nije, druže Ilija«, a on kaže sekretaru Simi »Dajder Simo one papire«. Ode Simo i donese i dade Iliji. Kad on otvori prema onoj petruljači pošto je se slabo vidilo, kad odma na prvom listu na prvom mistu moj potpis. Kaže meni čiji je ovo potpis Niko. »Moj, druže Ilija«. »Pa Doga ti tvoga kako kažeš da ti niko nije dao da potpišeš«. »Ma nije niko, druže Ilija. Ja sam pravijo žalbu, ja sam kupijo potpise.« A on oštro »pa Doga ti tvoga di ćeš ti praviti žalbu za jednog zločinca.« A ja njemu »Izvini, druže Ilija, on nije zločinac.« »Pa kako nije, jesi li čuo šta govore svidoci?« »Jesam, druže Ilija, ono je samo lična mržnja.« »E dobro Niko, šta je tebe ponukalo da praviš žalbu.« A ja za onu novinu iz džepa. »Evo, druže Ilija, šta me je ponukalo da pobijem ovu neistinu, šta je izdala Centralna komisija za ispitivanje zločina. Vidi, druže Ilija, di ovde kaže da je fra Mijo uspijo da pobije sve Srbe u Eminovu selu 1941. Je li ovo neistina druže Ilija? Je! A vidi di ovde kaže da je fra Mijo uspijo srušit Srbsku pravoslavnu

Crkvu u Duvnu. Je li ovo neistina, družo Ilija? Je!» Još je nešto bilo ali sam zaboravio jer znam da sam na tri mista podvuko. A ja mu onda kažem »Vidiš, družo Ilija, kakva se laž daje u novine, u javnost, kakva se ljaga baca na čovika. Je li ovo sramota jer ne zna narod u drugim krajevima da je ovo laž, nego će reć vidi šta je radijo fratar u Duvnu. Zato ja kažem, družo Ilija, da i ovo što ovde tuže fra Miju, da je ovoliko istine koliko i u ovoj novini.« Za to vrime dok sam ja pokazo novine i ovo sve govorijo, nji ni jedan nije usta otvorio a bila su i četverica. Kad smo završili govor o fra Miji, onda Ilija kaže »E dobro Niko, sad još jedno pitanje. Zašto ti nisi glaso kad su jesenas bili izbori za narodnu vlast. Očeš mi reć istinu?« A ja mu kažem »Oću, družo Ilija, ko da se Bogu ispovidam.« A onda još mene pita Ilija. »A dobro Niko, da li ti znaš po zakonu ko ima pravo praviti žalbu?« »Znam družo Ilija.« »A ko?« »Samo uža porodica.« »Pa šta je tebi fra Mijo?« »Nije ništa u rodu, samo on je naš župnik, pa je on nas sviju jer njegova porodica ne zna o njemu koliko mi pa je to bila naša dužnost.« Još sam zaboravio jedno pitanje, Ilija me pita, kad sam kupijo potpise da nisam koga privarijo za potpis. Ja mu kažem »Nisam družo Ilija, ja sam svakom objasnijo o čemu se radi a i predočijo novine.« »A je li ti bijo iko da se nije tijo potpisat«, ja kažem »Samo Ivan Perić, Milin brat.«

Jesenas u drugoj polovici devetog miseca ja sam otišo u Sarajevo u bolnicu na ispitivanje stomaka radi čira i osto sam 15 dana u bolnici, u tom vrimenu počela je predizborna kampanja. I u našem selu su održane dvije konferencije, predlagani kandidati za Sreski odbor i za mjesni odbor. I naši seljani predlože mene i u Sreski i mjesni odbor a nisu tili Milu Perića a vlast oće da seljani predlože Milu jer oće da Milu postave za predsjednika sreskog odbora ali triba da ga njegovo selo predloži za sreski odbor a seljani neće nikako. Dolazijo je i Vlajko Kovačević i Šefko Lokmić i Mile Perković sve prvoborci Duvna da bi uvjerali narod da ja budem u mjesnom a Milu da predlože za Sreski i narod neće. Baš taj dan kad sam ja došo iz bolnice bila je zakazana treća konferencija u našem selu da bi završili kandidacione liste. A ja kako sam to jutro došo iz bolnice kaže mi pokojni otac Jozo »Tebe su Niko seljani kandidovali i za sreski i za mjesni odbor. A vlast oće da Milu Perića kandiduju za sreski pa narod nije tijo. Danas je konferencija, ti otiđi pa se zafali pa ajde kući pa radi svoj poso.« I ja odem na konferenciju, bila je prid Mate Tabaka kućom na njegovu armenu. Na konferenciju je došla omladinka Lena, studentica iz Šibenika i jedan oficir i Franica Mašić, isto prvoborac iz Mokronoga. Dok je počela konferencija riječ je uzela Lena i počeo govoriti o izborim i kako su svugdi u Duvnu završene izborne liste, samo nisu u Eminovu selu. Ona mene fali da sam ja dobar i pošten čovik i triba da budem u narodnoj vlasti u

selu, ali Mile Perić je zaslužniji. Mile je stariji čovik pa je otišo u partizane a Niko nije tijo. Oba su zajedno zvala u šumu. Zato ste tribali za Sreski odbor predložiti Milu. A narod u jedan glas neće. Mi smo izabrali najbolje i konferencija odma bi završena i narod se razade.

Sutradan ponediljak je bijo, u gradu kad nađe me kurir i kaže mi »Niko zovu te u S.O.N.F.« i ja odem. Kad sam došo našo sam sve članove odbora. Luka Savić mi dadne listu da potpišem. Ili volim bit predsjednik ili sekretar mjesnog Odbora a ja kažem »Neću«. Luka: »Pa što nećeš, imaćeš pisara, imaćeš plaću.« Ja kažem: »Kad mi ne date di oće narod, neću ni ja di oćete vi.« A on kaže »Nije to lipo Niko, od tebe ja se nisam nado.« A ja mu kažem »Ja mislim da je lipo od mene ali nije od vas. Došli ste u selo i rekli narodu birajte sebi vlast, birajte koga oćete najbolje, najpoštenije i narod izabro mene bez mene. Ti znaš Luka da sam ja bijo u bolnici tada kad su birani kandidati. Ja sam sa narodom muku mučijo kroz cili rat pa se opet nisam zamirijo narodu a Mile nije bijo u odboru nikako pa se nije mogo ni zamirit ali ga opet narod nije tija.« I ja sam otišo iz odbora. Kad sam uvečer došo kući našo sam poziv u kući, opet me zovu sutra u odbor i ja sam ujutro otišo. Kad sam došo opet ista stvar kao i jučer. Ja sam samo reko da neću pristat. I oni na svoju ruku kandiduju Milu Perića. I tako kad su bili izbori nisam glaso ja i još mnogi naši. I tako smo završili u 22 sata.

1. Dobro mi je poznato kad su ustaše 1941. god. počeli zatvarati i progoniti Srbe. Tada Pile Ančić zovnu fra Miju i kaže mu u onoj svojoj maloj radnji »Ma daj velečasni morete li vi stat na put ovom zlu« a fra Mijo se uze za oni pasić pa kaže: »Ma Pile Svetoga mi reda, ja ovome ne mogu ništa.«

2. Koliko se ja sićam potpisa je skupno 1200, župa Duvno, Kongora i Seonica.

3. Kad je predsjednik Sudskog vijeća pročitao fra Miji presudu i kaže da se fra Mijo Čujić kažnjava smrću strijeljanjem a fra Mijo nasmijan, kaže kad je samo na Širokom Brigu odjednom pobijeno moje braće 29, šta znači za fra Miju Čujića. On je tako bijo nasmijan ko da je misto smrti bijo nagrađen.

4. Šta se tiče mišljenja naroda u Duvnu o fra Mijinoj krivici narod je mislijo i bijo uvjeren da je fra Mijo potpuno nevin za ono s čim ga optužuju. Fra Mijo je bijo protiv svakog zla ma di se ono činilo.

5. Fra Miju je na suđenju branijo advokat Makanac.

U Eminovu selu, 17. 4. 1980. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subraće«, XIV., 1 (26),
Široki Brijeg, 2021., siječanj – srpanj, 2021.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
Kard. Stepićna 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilu izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada 13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...:

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar;
Korisnik: Hercegovačka franjevačka
provincija;

Svrha: prilog Vicepostulaturi
žiro-račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

U ovom razdoblju nestabilnosti mi stabilno izlazimo s ovim našim glasilom. A i kako bismo drukčije! Vremena mogu biti ovakva i onakva, nama je ići u pravome smjeru. Jedino u ovome vremenu stvarne ili nestvarne pošasti mrvicu manje odlazimo na drugu stranu granice. Na snazi su raznorazne mjere i ne smijemo ih kršiti. Ali ih smijemo neprestano propitkivati, ne dati da nas prevare i učine nas bićima drugoga ili nekoga tamo reda. A nije da ih nema koji to žele. Zlo se opasno razmahalo u svijetu. Misli da je kucnuo njegov čas. Da ne bi!

Naši pobijeni fratri, naše nevino pobijene žrtve uče nas da se zlu najbolje oduprijeti dobrim: molitvom, razmišljanjem, djelovanjem... Ono ništa ne može pred tim. Nemoćno je u svojoj rugobi. Na taj način pobijedimo i ovo vrijeme. Život je naš, a poraz je njihov.

Prisjetimo se svega ovoga dok razmišljamo o društvu s obiju strana granice. Snage totalitarnoga jugoslavenskoga režima ponovno bi da nam kroje kapu. Kao i prije, zanose se svojim otrovnim i pogubnim maglama. To je čak i Europa, ovakva kakva je, priznala pa je komunizam stavila uz bok nacionalsocijalizma i fašizma kao suvremene totalitarizme čije bi nasljeđe trebalo neizostavno odbaciti. Znamo da to kod nas trenutačno nije slučaj. Ništa čudno. Dali smo glas onima koji s tim poraženim i prokazanima snagama tikve sade pa smo tu gdje jesmo. Odbacuju se zaslužni za hrvatsku slobodu, a veličaju odnarođene ličnosti. Da ne idemo

daleko, pogledajmo sve to na primjeru časnoga biskupa don Mile Bogovića. Otišao je u zasluženu mirovinu, ali mu društvo ne odade priznanje za njegov ustrajan i plodonosan rad. Žele ga jednostavno gurnuti u zaborav. Tako su se odnosili prema njemu i dok je bio na bolesničkoj postelji. Komercijalni mediji o njemu šute, što se nekako može i razumjeti, ali šute i oni javni što se nikako ne može razumjeti. Propuštaju ispuniti zadaću zbog koje ih plaća nevoljni hrvatski puk.

Zbog svega toga drago nam je da u ovome broju možemo objaviti novopronađenu misu posvećenu bl. Nikoli Taveliću, koju je napisao fra Bruno Adamčik. Unatoč tomu što su jugokomunisti u veljači 1945. na Širokom Brijegu spalili više od 70.000 knjiga, župne matice i svaki papirić koji su uspjeli pronaći, ona je preživjela. Ako Bog da, uskoro će biti i izvedena ovdje na Širokome Brijegu. Život pobjeđuje ma koliko se god zlo trudilo satrti ga.

Neka prežive i uspomene na naše pobijene. Spomen na njih obilježavajmo na razini Crkve u Hrvata, na razini pojedine biskupije, odnosno nadbiskupije ili pak na razini pojedine župe. Ako već nismo, ustanovimo taj dan. Obnovit će nas kao domoljube i kao kršćane. Ulit će nam novu snagu.

Bezbroj puta dokazali smo da nas poteškoće ne mogu slomiti. Dokažimo to ponovno u prijateljstvu sa svojim Bogom.

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Djela pobijenih	34
Stratišta	15	Nagradni natječaj	46
Glas o mučeništvu	18	Povijesne okolnosti	49
Glas o znakovima	28	Razgovor	55
Odjek u puku	30	Podlistak	59